

MIRIDS DE LA MUNTANYA DE MONTSERRAT (Heteroptera Miridae)
Marta Goula

RESUMEN

Míridos de la Montaña de Montserrat (Heteroptera Miridae)

Tras describir brevemente el marco físico donde se realizaron las recolecciones y los puntos precisos de muestreo, se da un censo de 136 ejemplares repartidos en 19 géneros y 24 especies. Las entidades más destacables son Lygus italicus E. Wagner, 1951, que se cita por segunda vez de Cataluña, y Halticus macrocephalus Fieber, 1858, del cual se tiene noticia en el Estado Español sólo por medio de BOLIVAR & CHICOTE (1879).

INTRODUCCIÓ: El Massís de Montserrat

Montserrat (1224 m.), integrat majoritàriament per conglomerats calcaris, apareix individualitzat de l'entorn sorrenc i lutític que l'envolta, tant per efecte de l'erosió diferencial com per les dues falles que el limiten al S-SE (Vallès) i al SW (Llobregat).

Biogeogràficament, Montserrat és enterament mediterrani. La vegetació climàtica correspon a un alzinar litoral típic (Quercetum illicis galloprovinciale), que per sobre dels 800 m. i associada a espècies més mesòfiles, es transforma en un alzinar litoral amb boix (subas. viburnetosum lantanae). A baixes altituds queda convertit en un alzinar litoral esclarissat (subas. arbutetosum), que presenta dues variants: en una hi ha poques alzines i apareix pi blanc, i en l'altra manquen els arbres, substituïts per arbusts (arboç i matabou). En altres indrets l'alzinar típic es veu reemplaçat per brolles de romaní i bruc d'hivern amb bufalaga tinctòria, on predominen els arbusts i les plantes aromàtiques. Per a la composició específica de cada comunitat vegetal, vegeu FOLCH (1981).

MATERIAL ESTUDIAT

El calendari de les sortides efectuades per a la recollida d'aquest material és el següent:

	Maig	Juny	Juliol	Agost	Set.	Nov.	
1980	-	1	1	1	1	-	4
1981	1	-	2	-	3	2	8
	1	1	3	1	4	2	12

A l'única sortida feta al mes de juny no es va recollir cap mírid.

Agrupant les dades d'ambdós anys, es tenen els següents resultats mensuals quant a l'índex de diversitat i al nombre d'espècies i d'exemplars:

	Nº exemplars		Nº espècies	Diversitat (H)
	Absolut	%		
Maig	4	3	2	0,81129
Juliol	29	21,3	12	3,08199
Agost	17	12,5	2	0,32082
Set.	60	44,1	11	2,97853
Nov.	26	19,1	7	2,35233

*Calculada segons l'índex de Shannon-Weaver

PUNTS DE MOSTRATGE

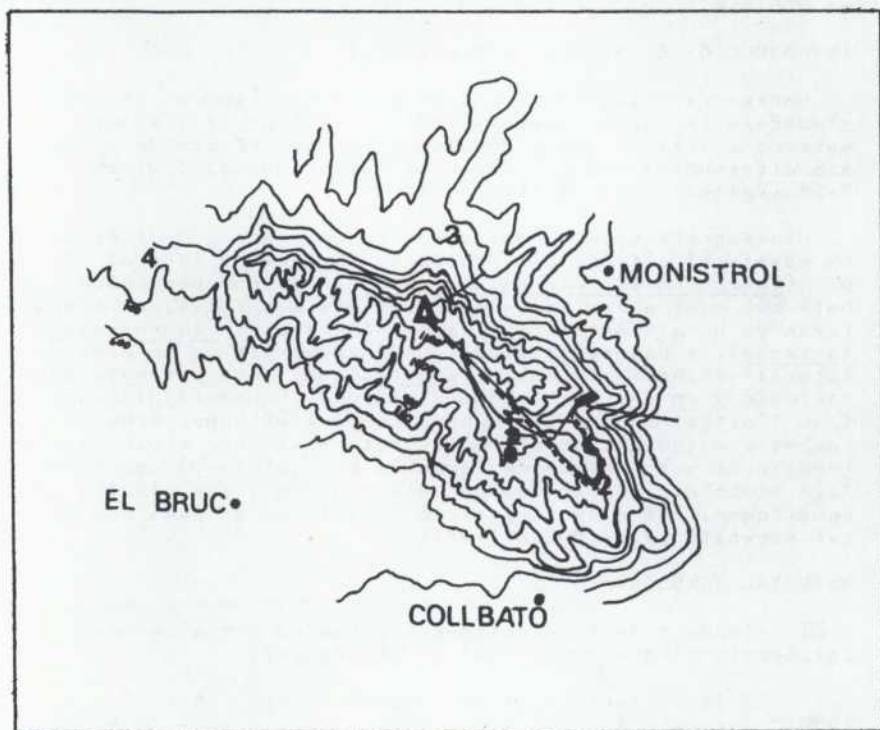

Fig. 1.- Montserrat. 1, recorregut de St. Geroni al Monestir. 2, Els Escolans. 3, Sta. Cecília. 4, Can Massana.

Les principals localitats on varen recollir-se exemplars varen ésser:

- Recorregut de St. Geroni al Monestir, passant pel Pla de les Bruixes. Aquest itinerari presenta el doble avantatge d'oferir una gradació d'altituds (de 1224 m. a 720 m.) i d'orientació de les vessants, amb una vegetació integrada quasi sempre per alzinar litoral amb boix. Dins d'aquest recorregut ens deteníem especialment en una zona de brolla de romaní i bruc d'hivern amb bufaluga tinctòria (zona que anomenem dels Escolans per la proximitat a la Creu del mateix nom), orientada a migdia, situada a una altitud de 903 m.
- Pendent de Sta. Cecília, a 675 m., orientada al NE, amb una vegetació que correspon a l'alzinar litoral esclerissat, on predominen les espècies heliòfiles.
- Pla de Can Massana, a 720 m., orientat al NW. La comunitat vegetal que allà es troba correspon al fenessar, amb elements que indiquen la seva transició a la brolla (p. e., Cistus albidus).

Per a major claredat, consulteu el mapa de la fig. 1.

LES ESPÈCIES

Es varen recol·lectar 136 exemplars, repartits en 24 espècies, que pertanyen a 19 gèneres. Són representants de les subfamílies Deraeocorinae, Dicyphinae, Mirinae, Orthotylinae i Phylinae. D'aquestes, és la subfamília Mirinae la que aporta un major nombre d'espècies (13; 54,1 % del total) i d'exemplars (88; 64,8 % del total), en valors absoluts i relatius, i la que té un índex de diversitat més elevat. En el següent quadre es donen aquests paràmetres per a les diverses subfamílies recollides:

	Nº exemplars		Nº espècies		Diversitat [*] (H)
	Absolut	%	Absolut	%	
Deraeocorinae	2	1,4	1	4,2	0
Dicyphinae	14	10,3	4	16,7	1,606
Mirinae	88	64,8	13	54,1	2,993
Orthotylinae	3	2,2	2	8,3	0,918
Phylinae	29	21,3	4	16,7	1,655

*Calculada segons l'índex de Shannon-Weaver.

Es dona tot seguit la relació d'espècies trobades. Hom procura consignar per a cada una d'elles el major nombre de dades possible pel que fa a la recol·lecció, incloent-hi l'hoste quan aquest és molt específic, i la distribució. Si s'escau, es fa un petit comentari.

SUBFAMÍLIA DERAECORINAE

- Deraeocoris (Camptobrochis) serenus var. nigriceps Douglas & Scott 1868.- Sta. Cecília, 2.9.81 (1 ♀); 30.9.81 (1 ♂). Element típicament mediterrani, propi de llocs secs i calents amb plantes baixes.

SUBFAMÍLIA DICYPHINAE

- Macrolophus costalis Fieber 1858.- 30.9.81 (1 ex.); Sta. Cecília, 25.11.81 (2 ex.). Mediterrani.
- Macrolophus caliginosus E.Wagner 1951.- Sta. Cecília, 25.11.81 (2 ♀♀). RIBES & SAULEDA (1979) l'esmenten sobre Ononis natrix i és possiblement sobre aquest mateix hoste on es trobava. Mediterrani.
- Cyrtopeltis geniculata Fieber 1861.- Can Massana, 1.7.81 (3 ♂♂; 4 ♀♀); 15.7.81 (1 ♀). Mediterrani Occidental.
- Campyloneura virgula (Herrich-Schaeffer) 1835.- De St. Geroni al Monestir, 3.8.80 (1 ♀), un dia calorós i ventat.

SUBFAMÍLIA MIRINAE

- Stenodema laevigatum (Linné) 1758.- 15.7.81 (1 ♀). Espècie holàrtica pròpia de llocs secs amb gramínies.
- Megalocerea recticornis (Geoffroy) 1785.- 1.7.81 (1 ♀). Europea. Llocs de muntanya amb gramínies.
- Phytocoris (Ktenocoris) varipes Boheman 1852.- 30.9.81 (1 ♂). Espècie d'àmplia distribució.
- Phytocoris (Stictophytocoris) delicatulus Bolívar 1881.- Ribes det. Camí de St. Geroni, sobre alzina (Quercus ilex), 16.9.81 (2 ♀♀). Endemisme ibèric l'hoste del qual és típicament l'alzina.
- Adelphocoris lineolatus var. binotata (Goeze) 1778.- Can Massana, 15.7.81 (1 ♀); Sta. Cecília, 2.9.81 (1 ♂; 4 ♀♀); camí de St. Miquel al Monestir, 16.9.81 (1 ♀); Can Massana, 30.9.81 (1 ♂; 6 ♀♀). Element holàrtic que té preferència per papilionàcies i compostes. A Montserrat hom l'ha trobat quasi exclusivament al setembre.
- Calocoris (Closterotomus) trivialis (Costa) 1852.- Ribes det. Al peu del funicular de St. Geroni, sobre el roldor (Coriaria mirtifolia), 30.5.81 (3 ♂♂); prop de St. Joan, sobre el matabou (Bupleurum fruticosum), 3.8.80 (16 ♀♀). Mediterrani.
- Calocoris norvegicus norvegicus (Gmelin) 1788.- Can Massana, 1.7.81 (1 ♀). Espècie holàrtica.
- Lygus pratensis (Linné) 1758.- Ribes det. 16.9.81 (1 ♂); Can Massana, 30.9.81 (4 ♂♂), 16.9.81 (1 ♂); 11.11.81 (1 ♀). Els Escolans, 25.11.81 (1 ♂). Holopaleàrtica molt comuna.
- Lygus italicus E.Wagner 1951.- Ribes det. Els Escolans, 30.9.81 (2 ♀♀), 11.11.81 (4 ♀♀; 1 ♂); 25.11.81 (3 ♀♀). Aquesta espècie del Mediterrani occidental només va ésser recol·lectada abans, dins l'àmbit de Catalunya, a Caldetes (RIBES, in ESPAÑOL, 1965). Altres citacions als Països Catalans són les de Nova Tabarca (RIBES, in ESPAÑOL, 1965) i les d'Alacant (RIBES & SAULEDA, 1979; sobre Suaeda vera). En la tesi, inèdita, de Sauleda, es donen 21 citacions de 9 localitats, precisant 8 hostes. Mediterrani

occidental.

- Orthops kalmi (Linné) 1758.- Can Massana, 30.9.81 (1 ♂; 4 ♀♀), 11.11.81 (4 ♂♂; 3 ♀♀); Sta. Cecília, 25.11.81 (10 ♂; 1 ♀). Sovint recol·lectada sobre el fonoll (Foeniculum vulgare), un dels seus hostes clàssics. Holopaleàrtica.
- Cyphodema instabile (Lucas) 1849.- Can Massana, 15.7.81 (3 ♂♂). Es tracta d'exemplars molt foscos. Mediterrani.
- Charagochilus weberi E.Wagner 1953.- Camí St. Miquel, 15.7.81 (2 ex.), 16.9.81 (8 ex.), 30.9.81. (4 ex.). Sobre Odontites lutea, hoste específic. Europa central y meridional.
- Capsodes flavomarginatus var. typica (Donovan) 1798.- St. Joan, sobre l'alzina (Quercus ilex). Atlanto-mediterrània.

SUBFAMÍLIA ORTHOTYLINAE

- Halticus macrocephalus Fieber 1858.- Can Massana, sobre Cistus albidus, 16.7.80 (1 ♂). Mediterrani. A l'Estat Espanyol només l'hem trobat citada per BOLIVAR & CHICOTE (1879), de l'Escorial.
- Orthotylus stysi Tamanini 1976.- Els Escolans, 25.11.81 (1 ♂; 1 ♀). Habita sobre ericàcies.

SUBFAMÍLIA PHYLINAE

- Macrotylus paykulli var. nigriceps (Fallén) 1807.- Can Massana, 1.7.81 (1 ex.), 15.7.81 (2 ex.), 2.9.81 (3 ex.); 16.9.81 (2 ex.). Sobre Ononis. Euromediterrània.
- Macrotylus atricapillus (Scott) 1872.- 1.7.81 (1 ex.); Can Massana, 2.9.81 (2 ex.), 30.9.81 (10 ex.); 11.11.81 (1 ex.). Viu típicament sobre Inula viscosa. Holomediterrània.
- Criocoris piceicornis E.Wagner 1950.- Ribes det. Can Massana, 1.7.81 (1 ♂). Té preferència per Galium.
- Pachyxyphus lineellus (Mulsant) 1852.- 16.7.80, sobre Cistus albidus (3 ♂♂; 2 ♀♀), 1.7.81 (1 ♀). S'ha recollit en condicions típiques quan a hoste (estepes) i època de l'any (juny-juliol, segons WAGNER & WEBER, 1964). Mediterrània.

CONCLUSIONS

Els resultats d'aquestes captures revelen Montserrat com una zona no diferenciada de les terres del seu entorn, pel que fa als mírids. La major part de les espècies censades, deixant de banda Lygus italicus i Halticus macrocephalus, són ben conegudes al nostre país. Donat, però, l'escàs coneixement entomològic de Montserrat, la llista oferta representa tant una aportació de noves localitats per a la fauna miridològica catalana com una contribució a l'ampliació d'aquell coneixement. Una excepció a l'abandó del Mas són els treballs de CUNI MARTORELL (1878, 1888). De les seves 18 citacions de mírids, només quatre les hem capturat també nosaltres: Capsodes flavomarginatus, Calocoris tri- vialis, Adelphocoris lineolatus i Deraeocoris serenus (que ell esmenta com a D. punctulatus, entitat nordeuropea que

sovint es confon amb la mediterrània, però que no es troba a latituds tant meridionals).

AGRAIMENTS

Al Sr. Ribes pel seu important ajut en la determinació o confirmació de les espècies, ajut sense el qual no hauria estat possible aquesta nota.

A Ll. Cabrera per proporcionar-me les dades geològiques.

A J.M. Mestres per l'assessorament botànic.

BIBLIOGRAFIA

- BOLIVAR, I & CHICOTE, C 1879. Anales Soc. Esp. Hist. Nat., 8.
CUNÍ MARTORELL, M. 1879.- Excursión entomológica y botánica a la montaña de Montserrat en junio de 1878. Imprenta Catalana.
CUNÍ MARTORELL, M. 1888.- But. Ass. Exc. Cat., 112-117. 31 p.
ESPAÑOL, F. 1965.- Publ. Inst. Biol. Apl., 39: 5-32.
FOLCH, R. 1981.- La vegetació del Països Catalans. Barcelona. Ketres.
LAPRAZ, G. 1966.- Acta Geobot. Barcin., 2: 1-16.
RIBES, J. 1965.- Publ. Inst. Biol. Apl., 39: 71-95.
RIBES, J. 1978a.- Bol. As. Esp. Ent., 2: 25-31.
RIBES, J. 1978b.- Misc. Zool., 4(2): 51-75.
RIBES, J. 1978c.- But. Inst. Cat. Hist. Nat., 42: 83-88.
RIBES, J. 1980.- Misc. Zool., 6: 45-57.
RIBES, J. & SAULEDA, N. 1979.- Mediterrànea, Octubre: 123-138.
STICHEL, W. 1955-1962.- Illustrierte Bestimmungstabellen der Wanzen. II. Europas. 4 vols. Berlin.
WAGNER, E. 1960.- Misc. Zool., 1(3): 33-56.
WAGNER, E. 1970-75.- Die Miridae Hahn, 1831, des Mittelmeerraumes und der Makaronesischen Inseln (Hem. Het.). 3 vols. Ent. Abh., Aup. 37: 1-484; 39: 1-421; 40: 1-483.
WAGNER, E. & WEBER, H. 1964.- Hétéroptères Miridae. Faune de France. Office Centrale de Faunistique. Paris. 1-589.

CARTOGRAFIA

MAPA ALPINA 1978.- Cordillera Prelitoral. Montserrat, etc. Guia Cartogràfica. Granollers.

Adreça de l'autora: Fac. Biologia
Dpt. Zoologia (Inv.)
Diagonal, 645.
Barcelona-28
CATALUNYA.